

Zagađenje plastičnim proizvodima za jednokratnu upotrebu: koji je stav Europe?

Nova izvješća pokazuju postignuća kao i neuspjehe vlada diljem Europe te ističu sve veće inicijative za rješavanje izazova.

Danas su udruženje Rethink Plastic i pokret „Break Free From Plastic“ (hrv. Oslobodimo se plastike) objavili dva izvješća, procjenu mjera politike koje su zemlje EU donijele za postupno ukidanje plastike za jednokratnu upotrebu i katalog najboljih praksi koje se mogu usvojiti i proširiti za podršku tranzicije. Izvješća pokazuju da su hitno potrebne daljnje ambicije kako se približava rok 3. srpnja 2021. do kada su države članice EU-a obvezne prenijeti Direktivu o plastici za jednokratnu uporabu u nacionalno zakonodavstvo.

[Procjena provedbe uporabe plastike za jednokratnu uporabu](#) razlikuje najučinkovitije države (istaknute zelenom bojom) i države članice koje zaostaju (prikazane narančastom i crvenom bojom) u provedbi obveznih mjera EU-a za suzbijanje zagađenja plastikom.

Estonija, Francuska, Grčka i Švedska primjeri su zemalja na snažnom putu za provedbu Direktive, dok su Bugarska i Poljska samo neke od mnogih država članica koje moraju hitno povećati svoje napore.

Iako se razina ambicija značajno razlikuje u državama članicama EU-a, u cjelini je i dalje nedovoljna da se Europa u stvarnosti odmakne od jednokratne uporabe i okrene kružnom gospodarstvu.

[Izvješće organizacije Seas at Risk o najboljim praksama](#) i [interaktivna višejezična karta](#) povezuju mjere EU politike s učinkovitim i konkretnim rješenjima, nudeći više od 150 najboljih praksi za smanjenje i postupno ukidanje plastike za jednokratnu upotrebu. Navedena rješenja već su se pokazala učinkovitim, iako se primjenjuju u drugim regijama ili razvijaju u širem opsegu. Cilj im je potaknuti javne vlasti, tvrtke, škole, lokalne zajednice i potrošače da smanje uporabu plastike za jednokratnu uporabu i pruže potporu državama članicama u provedbi Direktive i više od toga.

Kako bi suzbilo zagađenje plastikom, Europska unija je 2019. usvojila Direktivu o plastici za jednokratnu upotrebu koja zahtijeva od zemalja EU-a provođenje niza mjera, uključujući: zabranu nekoliko predmeta za jednokratnu upotrebu, uključujući plastične tanjure, slamke i pribor za jelo do 3. srpnja 2021.; uspostavljanje shema proširene odgovornosti proizvođača (EPR) i zahtjeva za označavanje plastike za jednokratnu uporabu; usvajanje mjera za postizanje smanjenja potrošnje plastičnih čaša za jednokratnu upotrebu i posuda za hranu; i do 2029. postizanje 90% odvojenog sakupljanja plastičnih boca za jednokratnu upotrebu. Na temelju procjene europskih i

nacionalnih nevladinih organizacija, prvo danas objavljeno izvješće otkriva uspješnost svih država članica EU-a i Norveške u prenošenju Direktive o plastici za jednokratnu uporabu u njihovo nacionalno pravo.

Gaëlle Haut, voditeljica projekata za EU poslove u Surfrider Europe, ističe: *„Učinkovito i cjelovito prenošenje Direktive o plastici za jednokratnu upotrebu još uvijek nedostaje u mnogim zemljama EU. Mjere utvrđene Direktivom minimalni su zahtjevi koje je potrebno postići i koje predstavljaju temelj za daljnju nadogradnju. Kako bi se postigao cilj smanjenja plastičnog otpada na moru za 50%, hitno se poduzimaju i provode sve ove mjere. Države s najboljim rezultatima pokazuju da se, uz političku volju, istodobno mogu ostvariti pravodobna transpozicija (zakona EU-a) i velike ambicije”.*

Larissa Copello, voditeljica kampanje za potrošnju i proizvodnju u Zero Waste Europe, dodaje: *„Polovične mjere, poput zamjene materijala ili kozmetičke promjene zakona, neće omogućiti postizanje istinske kružne ekonomije u cijeloj Europi. Hitno je redizajnirati proizvode i distribucijske sustave, a donositelji odluka mogu pokrenuti ovu sistemsku promjenu usvajanjem kombinacije mjera kao što su ciljevi smanjenja potrošnje, kvote za ponovnu upotrebu, usklađeni formati pakiranja i sheme povratne naknade.“*

Frédérique Mongodin, viši službenik za politiku morskog otpada pri organizaciji Seas at Risk ističe: *„Plastika za jednokratnu upotrebu simbol je današnjeg društva koje sve baca, a postupno uklanjanje takve plastike očito predstavlja prvi korak u borbi protiv zagađenja plastikom. Ipak, ne možemo se osloniti na isključivu političku volju nacionalnih vlada. Potrebne su nam hrabre akcije iz cijelog društva da potaknemo val promjena. Rješenja koja smo prikupili namijenjena su nadahnuću novog načina života i konzumiranja koje poštuju naše oceane, mora, naš planet i nas same.“*

HRVATSKA (narančasta)

Pozitivna kretanja

Hrvatska pokazuje veliku ambiciju u odvojenom prikupljanju ambalaže za piće, s nacionalnim sustavom povratne naknade (DRS) koji postoji od 2004. Nacionalna shema obuhvaća sve spremnike za piće (iznad 250 ml), bez obzira na materijal (staklo, aluminij, plastika). Mliječni proizvodi poput jogurta i mlijeka uklonjeni su iz sheme, ali vlada je najavila da će ih DRS ponovno obuhvatiti od kraja 2021. ili početkom 2022. godine.

S obzirom na zabrane i zahtjeve za dizajnom (reciklirani sadržaj, privezani čepovi), Hrvatska se pridržavala zahtjeva iz Direktive.

Glavni problemi

Očekuju se izazovne rasprave oko uspostavljanja sheme proširene odgovornosti proizvođača (EPR), zbog snažnog otpora dijela industrije koji se usprotivio mjerama kako su najavljene.

Mjere koje nedostaju

Hrvatska nije inkorporirala zahtjeve za označavanje pod jakim pritiskom industrije. Također treba usvojiti mjere za osiguranje smanjenja potrošnje plastičnih čaša i spremnika za hranu za jednokratnu uporabu, kao i uspostavljanje EPR shema.

Nacionalni proces

Vlada ne promovira Direktivu aktivno, a čini se da njezinu provedbu smatra pitanjem usklađenosti s pravom EU-a. U načelu se savjetuju s nevladinim organizacijama, ali do sada nije provedeno odgovarajuće savjetovanje s dionicima.

NAPOMENE

Poveznice do izvješća

Interaktivna i višejezična karta za smanjenje i postupno ukidanje plastike za jednokratnu upotrebu: [poveznica do karte](#).

Katalog najboljih praksi za smanjenje i postupno ukidanje plastike za jednokratnu upotrebu u Europi (Dostupno na [hrvatskom](#)).

Procjena provedbe plastike za jednokratnu upotrebu: [poveznica na izvješće](#).

Ova procjena pokazuje da su samo neke zemlje, odnosno Estonija, Francuska, Grčka, Irska, Slovenija i Švedska, pokazale spremnost da u potpunosti istraže potencijal koji nudi Direktiva o plastici za jednokratnu upotrebu za postupno ukidanje plastike za jednokratnu uporabu i učinkovito sprečavanje zagađenja plastikom. Ove zemlje s najboljim rezultatima usvojile su mjere koje nadilaze zahtjeve postavljene u Direktivi ograničavanjem dodatne plastike za jednokratnu uporabu, promicanjem rješenja za višekratnu uporabu te su usvojile ili su u procesu usvajanja ciljeva kvantitativnog smanjenja plastike za jednokratnu uporabu i/ili ciljeva za ponovnu upotrebu. Većina zemalja poput Austrije, Cipra, Danske, Njemačke, Latvije i Nizozemske usvojile su minimalne zahtjeve za usklađivanje s Direktivom ili im nedostaju neke (ili mnoge) mjere (npr. povezane s EPR-om) koje trebaju usvojiti kao što su Hrvatska, Litva, Malta, Portugal, Slovačka te Norveška. U mnogim je zemljama postupak transpozicije još uvijek u tijeku - poput Belgije, Finske, Mađarske, Italije, Luksemburga, Portugala i Španjolske ili je tek započeo, kao što je to slučaj u Bugarskoj, Češkoj, Poljskoj i Rumunjskoj.

Break Free from Plastic globalni je pokret koji predviđa budućnost bez zagađenja plastikom, a sastoji se od više od 2000 organizacija iz cijelog svijeta koje zahtijevaju veliko smanjenje plastike za jednokratnu uporabu i zalažu se za trajna rješenja za krizu zagađenja plastikom. Više informacija: www.breakfreefromplastic.org

Rethink Plastic, dio pokreta Break Free From Plastic (hrv. „Oslobodite se plastike“), udruženje je vodećih europskih nevladinih organizacija koje rade na ambicioznim politikama EU-a u vezi s plastikom. Okuplja Carbon Market Watch, Centar za međunarodno pravo zaštite okoliša (CIEL), ClientEarth, Agenciju za istraživanje okoliša (EIA), Europski ured za okoliš (EEB), Europsku ekološku građansku organizaciju za normizaciju (ECOS), Greenpeace, Seas At Risk, Surfrider Foundation Europe i Zero Waste Europe. Zajedno predstavljaju tisuće aktivnih skupina, podržavatelja i građana u svim državama članicama EU-a koji rade na budućnosti bez zagađenja plastikom. Više informacija: <https://rethinkplasticalliance.eu>

Seas at Risk je udruženje različitih organizacija za zaštitu okoliša iz cijele Europe koje zajedno djeluju kako bi osigurale da život u našim morima i oceanima bude bogat, raznolik, otporan na klimu i da mu ne prijete ljudske aktivnosti. Njegova je misija promicati ambiciozne politike zaštite mora na europskoj i međunarodnoj razini. S više od 30 članova koji predstavljaju većinu europskih zemalja, Seas At Risk govori u ime milijuna građana kojima je stalo do zdravlja i dobrobiti mora i oceana. Sa sjedištem u Bruxellesu, Seas At Risk ima snažne veze s europskim institucijama te s UN-om i regionalnim tijelima odgovornima za mora i oceane, kao i s drugim

organizacijama istomišljenika u Europi i diljem svijeta. Posjetite našu web stranicu: <https://seas-at-risk.org/>

Surfrider Foundation Europe je europska neprofitna organizacija posvećena zaštiti i unapređenju europskih jezera, rijeka, oceana i obala. Pokrenula ju je skupina surfera iz Europe (Biarritz) koja je željela očuvati svoje obale. Aktivizam lobiranja u lokalnoj zajednici za zaštitu našeg oceana i obale srž je organizacije koja trenutno broji više od 13 000 članova i koja djeluje u 12 zemalja putem svojih dobrovoljnih podružnica. Već 30 godina Surfrider Foundation Europe djeluje kao priznato tijelo u 3 područja stručnosti: morski otpad, kakvoća i zdravlje vode, upravljanje obalnim područjima i klimatske promjene. Posjetite našu web stranicu: www.surfrider.eu

Zero Waste Europe je europska mreža zajednica, lokalnih čelnika, stručnjaka i agenata za promjene koji rade na uklanjanju otpada u našem društvu. Zalažu se za održive sustave i redizajn odnosa s resursima, kako bi se ubrao pravedan prijelaz na koncept nula otpada u korist ljudi i planeta. Posjetite našu web stranicu: www.zerowasteurope.eu

